

11

ALMA ROMA

QVID QVID NON
POSSIDET ARMIS
RELLIGIONE
TENET

C. DEL VECCHIO.

ularis alienos:
um excussisti,
rbarus. Corvi
certant tuis de-
modo hunc
(*sistit*). Num
ine deseritur?
(*litteris*):
erac.

pe! Non ego
tae videntur
s caedes rin-
ne? (*Aperit*).
inum ad me
novam cae-
tendis Chri-
n, etsi dudum
ego eos odi!—
nam quid-
centos annos
ia, et tamen
tamquam ex
ident surgere.

Est fere por-
olvitur nostro
rim ingressus
tibi confide-
alia sint tem-

itud, pater. Et
terram cete-
remi fame, et
templum ab-
tose). Et di-
anorum, quo-
cas...

Pro "ALMAE ROMAE,, Sociis

apud Commentarii Administratorem opuscula latine scripta venum dantur,
pretio quo^d sequitur:

JOSEPHI FORNARI **Communia vitae.** Phrases et formulae ad latina col-
loquia instituenda:

Fasc. II: *Voces animalium, De officiis.* – Lib. 3,00.

JOSEPHI FORNARI **Fridianus** et **Francisculi prandium**, Milesiae
fabulae scenis accommodatae apud ephebea facile agendis. – Singulae
lib. 2; ambae lib. 3.

HERMINII IACOBELLI **In campo latinitatis novi flores.** – Si tegu-
mento solut. lib. 5; si xyline structura aureoque titulo decorat., lib. 6.

I. B. FRANCESIA **Euplius, Ad Romam,** Actiones dramaticae. – Sin-
gulae lib. 1,50.

(*Iis vero qui extra Urbem hos libros mitti iubeant, addendum erit publici cursus
pretium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus.*)

Pro lectoribus novisque sociis, qui **integralm ALMAE ROMAE Col-**
lectionem habere cupiant ab anno MCMXIV ad expletum annum MCMXXIV,
paucorum exemplarium quae supersunt pretium constituimus libella-
rum 250 pro Italia; pretium duplicatum, libell. scilicet 500, pro exteris
gentibus, suae pecuniae valorem maiorem habentibus, quam ut Italicae
pecuniae valor nunc est.

Hae vero collectiones, adiecta in litteris pecunia per nummariam
syngrapham (vulgo *chèque*) in Urbe exigendam, *recto tramite*, requiren-
dae sunt ab **ALMAE ROMAE** administratore (*Roma, 12, Via del
Governo Vecchio, 96*): quod enim pretium positum est non sinit ut
foenus aliquod bibliopolis, vel mediatoribus quibusvis rependi possit.

Premium an-
pro Hi-
Helve-
tramite

Annum i-
Pontifex
nactus es

Caelitum
o quot af-
posteris g

Strena Ro-
si, brevi j-
vicies Ur-

Lapsa de
incolas U
Attrahat

¹ Ioanne

² Teresi

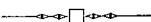
ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Premium annuae subnotationis est pro Italia libell. 12; pro Anglia shell. 12, $\frac{1}{2}$; pro Batavia flor. 7,50; pro Hispania peset. 15; pro Civitatibus Foederatis Americae septentrionalis et Canada doll. 3; pro Helvetia franc. 15; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 20 exaequans; ante solvendum rectoque tramite mittendum ad JOSEPHUM FORNARI doctorem, Romam, 12, Via del Governo Vecchio, 96.

PIO XI P. M.

SACRI PRINCIPATUS ANNUM IV AUSPICANTI

*Annum illuxit sacer; estque quartus,
Pontifex ex quo, PIE, Tu Supremus
nactus es Claves aperire promptas
aethera terris.*

*Caelitum per Te reserata sedes
o quot affundit miseris Adami
postoris gazas, facili labore
cuique lucrandas!*

*Strena Romanis patet advenisque,
si, brevi fusa prece, septicollis
vicies Urbis potiora visant
templa quaterna.*

*Lapsa de caelis opulenta merces
incolas Urbis trahat universos!
Attrahat densas, genitas sub omni
sidere, turbas!*

*Nec semel tantum, PIE, pandis aethram;
haec recludetur, quoties novellum
Caelitem prodes, sua quem probarit
inclita virtus.*

*Claviger Mystes, Tibi saepe fas sit
aureas caeli reserare valvas!
inter et cives Patriae supernae
scribere longam*

*militum Christi seriem, periti
qui duces nobis praeant, suisque
gressibus sternant iter ad beatam
Numinis aulam!*

*Caelites nostri sua quisque regna
protegat! Gallis parochus Ioannes¹
adsit afflictis; roseum det imbrem
parva Teresa!²*

FRANC. XAV. REUSS, SS. R.

¹ Ioannes Vianney, olim parochus pagi, cui nomen Ars.

² Teresia a Pueri Iesu, Ord. B. V. a Carmelo.

De Titi Livii recenti quadam larva¹

Quod bonum, faustum, felix fortunatumque sit Pontifici Maximo Pio XI; Tibi praesuli amplissimo, eius in Urbe Vicario; universo coetui, reique nostrae litterariae bene vertat.

Hodierno die, quo, pro veteri Maiorum instituto, ad praemia labori ac virtuti discipulorum assignanda universi nos convenimus, ego in dubiam famae existimationisque aleam pene tumultuarius orator accedo. Mihi enim nil tale cogitanti, ab excellentissimo atque humanissimo nostro studiis regundis Praefecto, hoc in tam solemini apparatu atque doctissimorum virorum corona, haec salebrosa quamvis ornatissima vobis acroasis habendi, provincia tradita est. Nemo tamen, ut puto, mirabitur si perspecta semel et iterum audientium humanitate, moderatione, spes in me prosperi cursus oboriatur et metus omnis intercipiatur. Ipsum argumentum, quod elucubratum vestris auribus committo, novitate, utilitate, expectatione id est, ut vires addat, nec ullus nasutus auditor, oratorem de Titi Livii patavini casibus loquentem, non probaverit. Itaque recentis cuiusdam livianaee apparitionis opportunitatem nactus, argumentum a quo haec acroasis initium coepерat dilatandum esse censueram. Nemini enim de Tito Livio disserenti, plura in attimum cadere non possunt, quae antiquitus circa Livium congesta fuere: ita ut livianam quandam larvam iteratis temporibus saepe saepius inter homines apparuisse confiteri necesse sit.

Hisce tamen positis, rem breviter expedium.

E livianis scriptis plus quam duea tertiae partes a nobis desiderantur; nam re-

rum monumentis traditum accepimus Livium epistulam ad filium de arte oratoria misisse, dialogos ex historia atque philosophia depromptos, nec non tractatus ex philosophia unice collectos, exarasse; quae omnia perierte. Princeps eius opus ab Urbe condita ad Drusi funus in Germania celebratum, septingentorum et triginta sex annorum spatium, libris centum quadragesinta duobus, compleat. Ex iis triginta quinque, quorum integri primi decem, a vigesimo primo ad quadragesimum quintum libri, nec non fragmenta quaedam, in quibus unum a doctissimo viro ac familiari meo Marco Vattasso in Lateranensi sacello nuper repertum, adhuc nobis supersunt. Ex iis quae dicentur, facile colligi potuerit quod nulla nobis spes livianos codices inveniendi arridet, nec temeritate notandus qui credit ab ipso Caio Caligula Livianaee historiae infestissimo, ut a Suetonio accepimus,² multa exemplaria esse deleta et partes praecipue, quae a nobis desiderantur. Id vero nullum impedimentum vobis adolescentibus afferet, quominus Patavini, quae exstant scripta, diligenter perlegatis. A vobis enim postulatur ut doctrina aliquando instructi non ad speciem apud indoctos, sed ad veritatem inter doctissimos litterati esse possitis. Liviana exemplaria quam plurium ad oratorium facultatem augendam prodesse, Quintilianus nobis auctor est: «Nec indignetur sibi Herodotus - inquit - aequari Titum Livium, quem in narrando mirae iucunditatis clarissimique candoris, tum in concessionibus supra quam enarrari potest eloquentem; ita quae dicuntur omnia cum rebus tum personis accommodata sunt: affectus quidem praecipue eos qui sunt dulciores, ut parcissime dicam; nemo historiorum commendavit magis.³ Hoc a me bene et praclare factum cogito, quum

¹ Acroasis in Pontificio Seminario Romano praemissis alumnis solemniter distribuendis habita, mense Ianuario MCMXXV.

² Caes. xxxiv.

³ Inst. I. X. cap. X. - 101.

vos ad bonam latine eloquentiae laudem urgeo; nam de benignitate Benedicti XV Pontificis Maximi munus habui impositum - decimus primus iam annus est - ut delectos Ecclesiae alumnos ad cognitionem excolerem usumque latini sermonis, talique ego munere et honore fungar in iis, quorum ex ingenis, diligentia, laboribus, laeta admodum seges proventura sit multisque utilis et ad multa. Vos namque, iuvenes, Ecclesiae spem si appello lectissimam, si vestra ingenia per quam bonis institutis educata collando, si sollertia quoque industriadque ex ipsis frontibus eminentes perspicio, pace vestra fatear, nil rebus affingo, omnia vere atque ex animo dico. «Litterarum scilicet laus» (Vincentii Tarozzi verbis utar) «contraquam haud pauci opinantur, nequaquam vana est et leviorum hominum, sed immo et propter admirabilem quandam in animos efficacitatem et propter praesidia quae habet ad affirmandas maiores doctrinas insignioresque reddendas ita commendatur, nemo ut prudens non eam sibi petendam censeat et sequendam». Leo vero XIII in epistula ad Lucidum M. Parocchi, vice eius sacra in Urbe fungentem, ita de Patribus locutus est: «Quantum sua cuique tempora sive runt, exculti litteris omnes: nec in eis desunt qui tantum ingenio et arte valuerunt, ut veterum romanorum graecorumque praestantissimis non multum cedere videantur». Quae documenta animos viresque nobis addere debent, ut Livii scripta amemus atque exoptemus. Doctissimus quisque vir, nullis exceptis aetatibus, vehementi amore se ad Livium attrahi expertus est, nec veritate caret ea notitia qua scimus a dissitis quoque terrae regionibus summae auctoritatis viros iter ingressos esse, ut Livium adhuc Romae viventem convenienter. Quo amore, nimio dicam amore incensi, nonnulli inter humanistas etiam commune sensum demiserunt. Res verba confirmabit.

Abhinc non multos menses, Maium ferme et Iunium superioris anni, inexpectata notitia de totius Livianaee historiae inventione per quotidianas ephemerides grassari coepit. Humanum genus cupido trepidoque animo in magnam ac flagrantem spem adduci visum est. Ianuarius De Martino Fusco, in evolvendis codicibus doctus ac peritus, de inventione tanti thesauri in cryptis Castri ab Ovo Partenope delitescentis, nuncium evulgavit. Quo auditio, magna vis auri ad thesaurum comparandum sive publico sive privato nomine ei statim oblata est; gaudium atque exspectatio talia fuere, ut non lingua expresserit, non auris audiverit. Sed, pro dolor! Hac in tanta re quoque illum ridiculum horatianum murem natum vidimus. Publica enim auctoritate rescitum est, non de integris livianis codicibus agi, sed tantum de quadam, circa livianorum codicum existentiam, probabili notitia.

Mehercule! Liviana larva nunquam hominum mentes quiescere sinet?

Novimus enim Franciscum Petrarcam, - o vere beatus ille vir! - furore quasi divino abreptum, quamplurimas litteras ad Titum Livium misisse, eumque neque vigiliis neque angustis pepercisse, sive per se sive per alios, ut tandem desideratos codices inveniret. Coluccius Salutati, humaniorum litterarum exquisitissimus cultor, tribus Pontificibus in latinis litteris a secretis, ipsum Petrarcam, cui addictissimus fuit, facile superavit, spe livianos codices requiri videnter inflammatus. Prima opportunitas a Margravio Theodoro moravo oblata fuit. Hic vero ad Coluccium rescriperat se totos livianos invenisse codices, eorumque exemplar ad eum brevi trasmisurum. Coluccius integrum fidem non adhibuit, sed quum ab ipso Margravii Cancellario audivisset in coenobio quodam Sancti Benedicti Lubeccensis dioeceseos, codicem illum omnia liviana opera amplectentem extare, sed tam incomprehensibilibus api-

cibus, ut nihil ex eo legi possit; enixis praecibus exoravit, ut codex sibi mitteatur. Sed exinde nulla in posterum de liviano codice notitia habita est. Quinquaginta fere annis liviana larva quievit, quum Dominicanus quidam e Colonia Agrippina, quartam Titi Livii decadem se in tabulario Carthusianensis cathedralis vidisse affirmavit, eamque ob scribendi rationem penitus absoletam nullam dare legendi facultatem. Haec quoque notitia nullis argumentis probabilis brevi tempore inventa est; nihilominus in animis flammarum aliquid inveniendi enutravit; illa alma spes quae nunquam occidit, quae contusa erigitur, quae pulsa recurrat.

Martino quinto regnante, anno millesimo quadragesimo quarto supra viginum, a Dania quidam Nicolaus ad nostra littora appulit, qui omni verborum fide iureirando affirmabat, se apud Carthusianos in coenobio Søroe ad Roskildem tria immensa volumina vidisse, atque ex unius titulo non tantum de Patavini codicibus agi se intellexisse, sed etiam ipsius tabulam perlegisse. Visus est Danus hic nullam habere mentiendi causam: qua re Cardinalis Ursinius a Poggio Bracciolini multis precibus adstrictus in eo fuit, ut legatum ad livianum thesaurum requiriendum mitteret. Sed Poggios ipse eodem tempore precibus Nicolaum Niccoli convenit, a quo illectus Cosimus Mediceus suum in Lubecca urbe legatum statim eo proficisci omniaque diligenter inspicere iussit. Legatione facta, nullus eius generis codex in eo coenobio inveniri potuit. Quibus rebus et incommodis frustra peractis, liviana larva tertio ante Bracciolini oculos stetit, quum nugator quidam de *Nordico* quodam *Livio* ad aures Nicolai quinti nonnulla insusurravit.

Poggios fidem totam non adhibuit, sed Pontifex rem experiri statuit. Enoc quidam ascolitano in humanis litteris versato, haec provincia nordici Livii detegendi de-

lata est, qui pontificis litteris commendatus bibliothecas omnes ecclesiarum coenobiorumque Scandinavae regionis invisiere et excutere debuit.

Regionem hanc noster Enoc peragraverit nec ne, parum comperimus; sed id pro certo, quod Philephus serius affirmavit. Enoc videlicet non solum Scandavam regionem, sed etiam dissitas nordicis oceanii insulas inspexisse. Duabus annis post, de Enoc redeunte notitia tandem pervenit, sed non cum eo liviani codices iter fecerunt! Reapse anno millesimo quadragesimo quinto, vere ineunte, Enoc in patriam remeavit: tabulam quendam de rebus a se inventis legendam tradidit, sed nullum exemplar liviani exoptati operis ostendit. Petiti tamen, ut protantis laboribus duo vel tria centena flororum a ditissimo quodam Maecenate sibi solverentur.

Petrus della Valle, inter eos qui per dissitas orbis regiones peragrare instituerunt insigne nostrum decus, sua quadam epistula, decimo primo kal. Iúlias anno millesimo sexcentesimo quinto et vigesimo, de liviano quodam codice talem notitiam dedit, ut ab eo codex ille manibus correctatus oculis inspectus videri posset. Sed hac quoque vice quaelibet spes evanuit nullumque codicis vestigium inventum.

Ipse tamen in epistula, de qua mentionem fecimus, bona fide affirmavit: «Constantinopoli in Turcarum bibliotheca cui a *Serraglio* nomen inditum est, quaeque a constantinopolitanis imperatoribus collecta quam plurimos thesauros condit, totius liviani operis codex asservatur. Florentinae reipublicae Dux Magnus superioribus annis codicem acquirendi causa quinque milia aureorum obtulit, sed negotiatorum imperitia res effici non potuit. Nos vero nunc, legato cooperante, bibliothecae custodi, seni cuidam imbecillo, decem milia scutata obtulimus, brevi manu, remotis

arbitris. Ille codicem daturum promisit, sed mala Titi Livii sorte bubo hic custos affirmat, se oblitum esse ubi codex lateat». Quapropter hac vice quoque liviana larva apparuit atque «spissis noctis se condidit umbris».

Non est inficiandum quod in bibliotheca a *Serraglio* nuncupata summi momenti codices asserventur, neque Petri Della Valle spes nullo veri fundamento caruisset, sed conata eius prorsus perierte. Demum nostra aetate, nimiae levitatis Januarius De Martino Fusco documentum praebuit, qui in cryptis Castri ab *Ovo* sexti saeculi codices membranaceos centum quadraginta duorum liviani operis librorum adesse ac se decadis secundae librum septimum transcribere, affirmavit. Ex iis tamen, quae supra diximus, id unum inferre possumus: doctum virum seu deceptum, seu decipere conatum esse.

Sed haec omnia qui amor, in Livium, animos exagitaverit facile ostendunt eiusque scripta, quae supersunt, quanta cura ac sollertia ab omnibus qui oratoriae facultatis laudem exoptant, sint requienda.

Nunc tandem ego meam expediturus orationem, doctissimi viri Petri Angelini verbis ad litterarum cultum humanitatemque acquirendam incitantibus, finem faciam. Ipse in illo suo exquisitissimo *Lollio* lectorem admonet: «Dolent multi litterarum fatum, praesertim latinarum, his nempe temporibus. Falsone an vere disputabit Lollius, qui censem, hac de re minus iudicari posse ab iis, quos triplex occupat praeiudicata opinio; primum litteras esse aliquid a sapientia doctrinaque sequuntur...». Nam perperam, nos addimus nonnulli ingenuas artes, quae ad animi oblectationem pertinent, a mollioris humanitatis otio ac corruptela profectas putant, quum earum iudicium in hominum mentibus natura verissimum fixerit. Hi si secum reputarent vel ab remotissima anti-

quitate, quae homines cogitarent, quaeque sentirent artium ministerio fuisse commissa, profecto intelligerent, non modo earum originem nihil habere commune cum vitiis, sed optimae hominis parti per ipsas praecclare fuisse consultum. Neque enim hoc tantum praestamus maxime feris, quod exprimere dicendo sensa possumus, sed etiam quod eadem per artes liceat potissimum immortalitati commendare. Si vero nulla disciplina, oratoria facultate vacabit, quid de religionis scientia erit dicendum? A vobis qui in sortem Domini vocati estis ea doctrinae atque oratoriae facultatis laus quaeritur, a cuius adeptione non labor frangat, non difficultas terreat, non voluptas avocet, non somnus retardet: et eo quidem maior quaeritur, quo maiore vobis in dies a Summo Pontifice Pio XI, ab eius Vicario et ab iis omnibus, qui vestrae institutioni consulunt, ad eam acquirendam facultatem cura studioque incredibili, adiumenta praestantur. Cavete igitur, et magna animi provisione cavete, ne exspectationem fallatis, ne divinum verbum, ne evangelica seges rudi et incondito dicendi genere, nullis veneribus nulloque lepore a vobis effundantur. Magnum quidem onus est suscipiendum, sed si animos rei magnitudini pares afferatis, facile sustinendum. Satagite!

Nunc tamen diem hunc respiciamus. Advenit iam tempus illud, quod tantopere concupiebat, tempus illud, inquam, advenit, quo vestra ingenia magis ac frequenter exulta pro meritis tributa praemia excipient, ut exinde alacriores animi fiant viresque. Vos modo facite, ut amantes gratique erga Matrem Ecclesiam eius gloriam velut in cunabulis foveatis et paulatim grandescendentem in vobis pro virili parte vestra eam adiuvetis. Quam vero munera vestri esse intelligitis *nil oratoriae artis omittere*, in liviana lectione nobilissima exempla inveneritis, ea vobiscum ipsi exigitate, perpendite, vertite quam diligenter

tissime atque, ut horatiana illa sententia dicam:

Nocturna versate manu, versate diurna.

Denique, si haec omnia qua par est diligentia praestabis, nihil erit quod vos magis delectabit, nihil quod me haec verba protulisse poenitebit... En spatiu patet studiorum, quod mihi vobiscum est me tiendum: agite, una ingrediamur. Quo faciamus autem acrioribus animis, et velis, ut aiunt, remisque insistemus, haec summa incitamentorum sit, labores nos huiusmodi, quantamvis difficultatem sint habitu ri, suscipere velle et perferre constanter pro Ecclesia Christi, in qua et magistra, et duce, et matre vehementer gloriamur; cuius ad dignitatem si commodi quidquam nobis et ornamenti accesserit, nullum profecto erit praemium, quod vel amplius exposcamus, vel honorificentius unquam desideremus.

ALEXANDER AURELI.

DOCTRINA DE INDULGENTIIS BREVIS CONSPECTUS

Incepto iam *Anno Sancto*, haud exiguae utilitatis est hanc quaestionem breviter versare.

Mos est tres periodos seu epochas in re distinguendi, nempe ab initio ad saeculum VII, a saeculo VII ad XII, et a saeculo XII ad nostram usque aetatem.

In prima quidem periodo manifestatur indulgentia sub illa singulari forma, quae est mitigatio poenitentiae publicae.

Dum enim reconciliantur publice et solemniter poenitentes, non absolvuntur a culpa, quae iam erat remissa, sed a poena; non solum in foro Ecclesiae, sed etiam in foro interno, ita ut Deus poeni-

tentem *restituat in pristinam dignitatem*, prout loquuntur *Constitut. Apost.*¹

Id porro fiebat auctoritate Ecclesiae per intercessionem martyrum. At vero poenae remissio etiam coram Deo, per auctoritatem Ecclesiae et ob merita martyrum, est vera concessio indulgentiae ex *thesauro* Ecclesiae; ergo viguit iam ab initio verus quidam indulgentiarum usus.

A saeculo autem VII ad XII, additur alia forma, nempe ut poenitentia canonica *commutetur* in aliud opus, ut erat *peregrinatio*. «Papa - explicat S. Thomas - dat indulgentiam, quod qui vadit ad unam ecclesiam habeat septem annos de indulgentia; cuiusmodi etiam indulgentiae a beato Gregorio in stationibus Romae institutae sunt».²

Deinde *expeditiones* in Terram Sanctam, vel etiam *peregrinationes* vim habuerunt indulgentiae plenissimae.

Quod in his specialiter animadvertisit, est determinata indulgentiae forma, et *commutatio* poenae in aliud opus, vel etiam indulgentia *localis*; sed semper servatur dogmatis substantia quod indulgentia sit remissio poenae *etiam coram Deo*, ac de *thesauro* Ecclesiae, extra sacramentum facta.

In tertia periodo frequentior fit indulgentiarum usus per opera faciliora.

Insignis indulgentia plenaria, cui favores et gratiae generales adnectuntur, est *Iubilaeum*. Bonifacius VIII prima vice, uti notum est, iubilaeum concessit pro anno 1300 et quolibet sequenti anno saeculari; deinde vero Clemens VI (1343) statuit ut deinceps Iubilaeum fieret quolibet anno quinquagesimo, initio facto ab a. 1350; qui mos permansit usque ad Paulum II. Hic autem constituit, ut deinceps, nempe ab a. 1475, quolibet vigesimo quinto anno fieret Iubilaeum.

¹ *Constitut. Apost.*, lib. II, c. XL; P. G. I, 696.

² S. THOM., IV *Sent.*, dist 20, q. 1, a. 3, sol. 2.

Qua ratione Pontifex possit indulgentias concedere, recolit *Codex*: «pro vivis per modum *absolutionis*, pro defunctis per modum *suffragii*».¹

In fideles quidem vivos Papa potestatem habet iurisdictionis, ac proinde, exercendo in ipsis actum potestatis *iudicialis*, valet illis poenam remittere auctoritative, nec tantum per modum suffragii, sed per veram *absolutionem*, qua liberantur a poena, sive quia Ecclesia absolvit a poenis a se ipsa iniunctis, sive quia *de suo thesauro et per potestatem clavium* tantam facit elargitionem, quanta sit necessaria ad *extinctionem totius reatus poenae* coram Deo debitae. In defunctos autem Ecclesia non iam retinet iurisdictionem, et idcirco nequit indulgentias defunctis directe largiri, quasi auctoritative satisfactiones Christi applicando.

Quapropter recte dicitur concedi indulgentia defunctis per modum *suffragii*, seu auxili quod vivi praestant mortuis. Hoc autem discrimen inter *absolutionem* et suffragium viget, quod absolutio habet pro termino directo subiectum cui concedatur; suffragium autem non habet pro termino directo defunctos, sed vivos, qui valent indulgentiam lucrari, et pro indirecto defunctos, quibus possunt vivi indulgentiam cedere.

Intelligitur autem suffragium, non meritorium, nec impetratorium, sed *satisfactionum*. Hinc dicit Billuart: «Appicare indulgentias defunctis est offerre Deo satisfactiones Christi et sanctorum in solutionem seu compensationem poenarum, quas debent pati in purgatorio».²

Ex his facile appareat quid efficiat Papa respectu defunctorum, licet indulgentiae per fideles vivos defunctis applicentur. Possunt quidem fideles vivi orare pro mortuis, proprias satisfactiones ipsis cedere,

¹ Cfr. *Cod. Iur. Can.*, can. 911.

² BILLUART, *De indulgent.*, art. VI.

at non possunt satisfactiones Christi distribuere; dum vero Papa concedit indulgentias pro defunctis, iam praestat ut vivi possint offerre Deo satisfactiones Christi et sanctorum in solutionem poenae, quam defuncti solvere debent.¹

Deus quidem non tenet illas indulgentias acceptare ex iustitia, sed ex misericordia suscipit, quia preces Ecclesiae dignae sunt quae non respuantur.

Posita autem acceptatione, intervenit quaedam iustitia, «quia satisfactiones de thesauro Ecclesiae sunt iusta compensatio et de condigno poenarum, quas defuncti pati debent in purgatorio. Hinc inferes, saltem probabilius, indulgentias applicatas non semper habere certum et infallibilem effectum: quem enim Deus, ex mera misericordia et liberalitate, acceptet, non constat eum illas semper acceptare, sive in toto, sive in parte. Et hic est sensus communis fidelium, qui, applicata indulgentia plenaria alicui defunto in altari privilegiato, nihilominus pro illo offerre alia sacrificia et orare pergunt».²

Omnis illa doctrina de indulgentia nittitur verbis Christi promittentis Petro potestatem *clavium*, cuius vi quod ipse et Ecclesia remittit in terra sit remissum et in caelis.³ Ratio autem theologica praecipua desumitur ex *unitate corporis mystici*. Ecclesia scilicet est corpus unum, in quo bona spiritualia, praesertim satisfactiones Christi et sanctorum, ita sunt communia, ut possint omnibus membris prodesse, dum distribuuntur ab eo qui multitudini preeest, et donat in persona Christi.⁴

EDUARDUS HUGON, O. P.

¹ De diversis modis quaestionem illam explicandi; cf. BILLUART; P. PESCH., t. VII, n. 478; P. GALTIER, n. 509.

² BILLUART, loc. cit.

³ MATTH., XVI.

⁴ II Cor., II, 10. Et cfr. quae in *Alma Roma*, anno elapsi, pag. 91, de *Sanctorum Communione disseminis*.

ANNUS SANCTUS SECUNDUS¹

(AN. 1350)

Annus, qui prae ceteris *sanctus* dicendus esse videtur, est, ut vidimus, tercentesimus supra millesimum, qui etiam aliorum veluti initium est et origo. Ad Bonifacium Octavum propterea omnino respicere debemus, eique sunt omnium rerum receptarum gratiae referenda, et optimus in religione fructus hominumque instauratio. Hinc factum est ut homines, illius dulcissimae memoriae adlecti, etiam atque etiam, adproperante quinquagesimo anno post primum Annum Sanctum, enixe postularint a Pontifice Maximo, ut, omnibus difficultatibus posthabitis, auctoritate sua atque ritu hanc adeo sanctam et salutarem institutionem in gentium commodum indicaret.

Hi nunquam praedicare desinebant, eamdem peccatorum universalem indulgentiam in quinquaginta modo annos diffrerre optatissimum esse atque acceptum, ut plures tam magno beneficio inter vivendum frui possent. In his adnumerabatur et Franciscus Petrarca, verum illo tempore Italiae lumen atque ornamentum, qui, vel nobilitate ingenii et praeclaris editis voluminibus, principem locum inter doctissimos viros facile obtinebat. Et est utique addendus Nicolaus ille Laurentii, celeberrimus in Urbe tribunus, qui, admirantibus omnibus, in magna rerum perturbatione, ad rerum Romanorum gubernacula pervenerat, et mira sane omnium voluntate Romae imperitabat. Uterque, aliis alia euidem ratione, eo potissimum contendit, ut Pontifex Maximus, Episcoporum postulationes, omniumque populum desiderium libenter assecutus, annum tercentesimum quinquagesimum supra millesimum *sanctum* designaret.

¹ Cfr. fasc. sup.

Attamen gravis populorum conditio obstabat. Res enim nostrae in peius semper ruebant, et Roma, Pontificibus suis deturbatis in Gallia degentibus, et mutuis civium cladibus dilacerata, haud securum peregrinis hospitium praestare videbatur. At boni, libero ore Pontifici profitebantur non paucorum vafritiam, commodis suis omnino servientium, non clamores inconditae multiitudinis composito per vicos et per compita ruentis, sed fusas multorum ad Deum preces, et petitiones undique exortas verissime testari quorsum animi Italorum spectarent. Ad haec antiqua ac firmissima populorum studia in pubblicum Parentum atque egregiae Romanorum virtutes novum rerum ordinem Catholico Nomini faustum et felicem auspiciabantur.

Magna erat animorum suspensio. Nihilominus, etiamsi res quasi ex improviso advenisset, et Pontifex, in quo maxime Iubilaei eventus nitebatur, longe abesset, attamen universus terrarum orbis laetitia gestiens, gratias pro munere Pontifici egit, maioresque habiturus, si omnibus posthatis adversariorum consiliis, Romam petiisset. Pontificis vero Procurator, gravitate, mansuetudine, alloquio Petri dignitatem optime retulit, et aequabilitatem in omni vita secutus, sui muneris modestiam et Pontificalem magnitudinem miscere consuevit. Quo factum est, ut nec quum ipsa asiatica lues urbes nostras atrociter grassetur, et plures Italicae regiones civium discordia dilacerarentur, peregrini minus frequentes fuerint; qui optatam sibi itineris metam assecuti, maxima pectoris exultatione, Romanorum quietem admirabantur, magnisque laudibus eorum pietatem ad sidera ferebant.

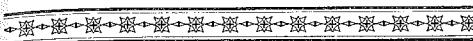
Adnumerabantur inter celebriores peregrinantes Sancta Birgitta, regis clara natalibus, innocentia tamen vitae longe clarius, cum Catharina sanctissima filia; Ludovicus primus, Hungarorum rex, qui magnam auri copiam donavit, et Franci-

scus ipse Petrarca, qui instauratio eius anni sancti princeps et auctor voce populi per vias festive salutabatur.

Hic autem tot pericula rerum memorans, et animorum difficultates superatas, Romanos de se, de civitate sua timescentes bene sperare iubebat, illa Vergili re-petens:

Durate et vos met rebus servate secundist!

JUNIOR.

DE BASILICIS

QUAE IUBILARI ANNO ROMAE VISITANTUR¹

Basilica, contra, S. Pauli abhinc vix saeculo longe lateque est refecta. Nam, anno 1823, ea nocte, quae inter decimum quintum et decimum sextum Iulii mensis diem fuit, subito igne correptum, magnificum templum, cedrinis, ut aiunt, insigne trabibus mole singularibus, sexcentis sublimis columnis, operibus celeberrimorum virorum celeberrimum et ipsum, concidit omne, praeter absidem ac tumulum sanctissimi Apostoli, a quo flammae refugere visae sunt, quasi ea sacrilegii metu contingere horruissent. Tanta calamitate christianus orbis universus ingemuit; at non diu segnis permansit in lacrimis; nam, adhortante Leone XII, totus fuit ut incensa ac perdata iterum costituerentur et restituerentur. Argento igitur undique conlato, Ostiensis basilica reficientium omnino agminibus strepere coepit, et inter annos quinque et septuaginta, ferme ad pristinum, immo ad ampliorem et speciosiorem formam, felicissime rediit.

Etiam basilicam hanc, olim Silvestro efflagitante, Constantinus Magnus erexit, in praedio Lucinae, ubi Apostoli Pauli corpus paucaverat, antequam in Vaticanam deduceretur. Tres ei Imperator munificentis-

simus ministeriales calices dederat aureos duodecim librarum pondo, viginti argenteos decem librarum pondo singulos, quatuor vasa argentea ducentarum librarum pondo, auream patenam triginta librarum pondo gemmis distinctam, et auream crucem centum librarum super sepulcro Apostoli erexerat; redditus basilicae eiusque ministris imperatoria munificentia dedit e Tarso Ciliciae provinciae, unde Paulus erat profectus, atque ex pluribus Asiae Romanae regionibus. Insuper porticum marmoreis editam columnis plumbeisque lammis et cupreis auratis contectam a porta Ostiensi ad basilicam per quindecim stadia constituit. Theodosius et Onorius Augusti, Adrianus II et Benedictus II Pontifices restaurarunt, ornarunt. Vindelici, Saraceni depopulati sunt eam; terrae motus quassavit, aliaque damna est per saeculorum cursum perpessa; at Pontifices plures ita in reficiendam incubuerunt, ut amplissimum et splendidissimum catholici nominis pietatisque monumentum ipsa pateret. Nunc quasi novo vere reviruit, rursusque assurrexit oculis admirabile signum.

* *

In prodigiis coram populo basilicae denique S. Mariae Maioris origo. Apparet enim noctu Dei Genetrix piissimis coniugibus e patriciis, monetque ut aedificant in Esquiliis templum Matri Dei iuxta modum locumque, quae nix – (quinta Augusti mensis nox erat) – designaret. Mox illi ad Pontificem Liberium, qui comitante clero et populo Esquiliis adest, niveque obrutum locum reperit; nec mora, ligone notat ambitus templi. Haec anno post Chr. n 352.

Aedes restaurat anno 432 Xystus III; porticum addit porphyreticasque columnas Eugenius III, anno 1145; porticum reficit Gregorius XII an. 1532. Praesentem erigit porticum – prior enim fatiscebat, – servato tamen opere musivo in superiore ambulacro, Benedictus XIV, an. 1743. Gregorius XI

¹ Cfr. fasc. sup.

campanariam effert turrim an. 1377; columnam ante basilicam extollit Paulus V, an. 1614. Septentrionalem frontem, gradus, omnesque in circuitu parietes tiburtino marmore decoraverunt Clemens X et Clemens XI. Obeliscum in platea constituit Xystus V, an. 1587; laquearii contignationem sculpi iussit Caelestinus III, an. 1191; Alexander VI, anno circiter 1500, laquearium auro, ex Americis deportato, iubet distingui, foliisque, maeandris et figuris insigne facit. Xystus III musivo opere mediam navem constravit anno 432. *Confessionem*, ut aiunt, marmore pretioso vestivit, suique orantis simulacro ornavit Pius IX. Quid vero de Burghesiano; quid de sacello Praecepis Dominic?

Obruimur magnitudine rerum, doletque sane unice iniisse sermonem iniquum rebus, quia exiguum et fere nullum ...

X.

EPISTOLARE SOCIORUM COMMERCII

De valetudine sua - Iterum de refrain gallico; de siccatorio, fulminivomis, aliisque novis verbis latine redditis.

ANDREAS AVENARIUS S. d. p. EMMANUELI Iové.

Quale de mea taciturnitate tu feceris iudicium, nescio: ego, si tam tardas tu ad me dares responiones, tibi subirascerer. Et utinam coram exponere liceret, qui factum sit, ut in mensem tertium procrastinarem officium! Ostenderem coptas iam mense Novembri litteras, certas voluntatis meae studiique testes; commenmorarem occupationes scholasticas et epistolarum vertente anno in dissitas regiones mitterdarum onus; audires etiam, qua cura rei Divinae per Iesu Natalicia humeri pressi essent mei, denique tanta uter facundia, ut prae verborum grandine obliviscerere muttire.

Haec autem mense Novembri scribere cooperam: O miram vim linguae Latinae, qua mihi, quum primoribus, ut aiunt, gasterim labris, ex obscuris Bohemiae silvis exortus, amicum comparaverim vel ex Hispanis! Utinam vero liceret huic vacare linguae, quantum licuit tot viris litteratis Leonis decimi temporibus! Nam illa tempora a Pastore, historico illo notissimo, lepidissime descripta inter patinas catinosque recitamus. An cuiquam esse potest dubium, quin etiam nos, si partem haberemus illorum hominum otii, in eo genere, cui caput appareret et cauda, efficeremus? Nunc autem dilaceramur mille negotiis, ut vix diutius mens et cogitatio in uno eodemque haeret.

Quam suavem odorem caritatis tuae mihi afflavere litterae! Quam fraterne meae timebas valetudini! Sic ingenuus animus tuus remoto longe corpore praestit, quod «visitare infirmos». Magister appellat, cui operum generi futura vita promissa est, in quam quum veneris, tuae erga me caritatis fructum centuplicem teneas!

Atque interim valetudinem restauratam esse nuntio. In Monacensem regionem profectus pulchre egissem ferias, nisi pluvia quotidiana fere nimium retentus essem inter parietes. Sed tamen mutatione cibi et potus et libera respiratione satis convallui. Post autem ferias, i. e. post mensis Septembris initia, collectis vasis ex Bonnensi pago, in Paderbornensem migravimus.

Hic, Aquis Driburgensis, quantum homini sub potestate constituto prospicere fas est, stativa castra posuimus, ad radices montis cuiusdam, in cuius vertice parietinas cernas arcis quandam Saxonum, postea monasterii virginum Benedictinarum. Qualis autem haec vita sit, hoc facile suspicaberis ex vicenis binis in hebdomada scholis Latinis et Graecis ex eaque cura, quam vita communis imbecillo homini videatur imponere.

Saltem ut vita mea in decrepitam usque traheretur aetatem a medico quodam Berolinensi nuper provisum est, ulti missis tribus *renascini* theculis pretio tabellario representando. *Renascinum* vocantur pastilli, quos quam diu transglutinas, tam diu vivas. Illa igitur medicina consumpta, tam purus brevi feretur per venas meas sanguis, ut horum hominum superaturus similitudinem omnium. Sumne ego felix? ...

Sed iam ipse calamus monet responsionem me scribere. Eatur tuo ordine.

Primum igitur miratus sum tot alia nomina, quae nos Germani haberemus in *um* desinentia. - Utinam vero!, Sic - mecum loqui coepi - utinam meus Emmanuel saltem tria quatuorve id genus vocabula proposuisset! Nam vocabula Germanica, quae in *um* syllabam exeant, perraro invenias. Sed hoc verum est, multum in ore doctis esse vocabula, quae hodie in Plinio vidi vocabula nominari extera, quae quoties in *um* ceciderunt, aut Latina sunt nota etiam antiquis, aut ex Latinis nata sunt, ut haec vox adiectiva: *repetitorius*. De *intercinio*, quod non referret iteracionem vicisti me, sed nondum obtines de illo *refrain*. Iam ante huius anni initium, dum vello, ut fit, vocabularii folia, occurrit oculis *reversio*, figura rhetorum, eiusdem verbi ad finem periodorum positio. Eugapae, inquam, et nos operam consumimus investigantes quo vocabulo reddi videatur illud Gallicum, *refrain*! Dicamus ergo: *postcinium*, vel *versus* aut *iterativos* aut *repetitorios*, vel simpliciter: *reversiones*, vel novate et pluraliter: *reversoria*, aut *iterativa*.

Priusquam totum hunc locum relinquamus, dicere debeo vocem *refrain* Germanice sic ponи atque pronuntiari solere, ut ex Gallia allata est. Qui tamen nomen exterum vitare maluerint, dicent non *Schlussreim*, hoc est ipsum *postcinium* tuum, sed *Kehrreim* dicent, propterea quod isti versus revertantur. Reverti enim Germanice est, *wieder-kehren. Kehrein* ad verbum sit: *homoeoteleuton revertens*. De *siccatorio*, tinctoriolo «linimento», tibi assentior et habeo gratiam.

Fulminivorum non male fateor indagatum; meis tamen auribus aliquid sonat poetum; quod malum evitari ita, ut *fulminarem* (perticam vel antennam) voemus, vel simpliciter *fulminare*, quemadmodum derivamus *luminare* et *collare*.

Neque tamen haec ita dixerim, ut quae tibi placuerint, ego exclusa velim; tantum ut comparatis sententiis, quae videre videamur meliora, haec amplectamur tradenda aliis nonnunquam tacite, aliquando palam et importune interrogantibus,

Sic nuper quidam, superiore anno, discipulus qui fuerat meus, per litteras me percontatus erat, quid esset Latine, quod Gallice *aiguilleur* vocaretur. Respondi *orbitarium* dici posse. Deinde se scire velle, quid esset: *appareil de radio télégrafe et concert de radio*. Quid responderem homunculo? Ad aliquam reicerem encyclopaediam, quae adhuc in votis, re nulla esset? Rescripsi haec: *Concert est symphonia*. Difficultatem habet *radio*, quoniam te vocabularia in hac re prorsus tuo relinquunt intellectui. *Radio* igitur dicuntur ista, quoniam quidam quasi radii electrici percurrent aera; qui radii apte excepti, sonos etiam longinquos, terrestres tamen adhuc, post aliquot annos lunares etiam atque Martiales, referant. *Radiare* est plerumque idem atque lucere, mittere radios. Interdum tamen transitive video adhiberi, ut ista *symphonia radiata* dici queat, hoc est *concert de radio*. Et quoniam superiore anno cognovimus, instrumentaliter si quid dicendum esset, in has exire syllabas: *brum, crum, bulum, culum, orium*; *appareil de radio* dum melius quis obtulerit novato vocabulo appellabo ego *radiabrum* vel *radiabulum* vel *radiacrum* vel *radiatorium* vel *radiorum receptaculum*.

Idem adolescens - Carlilio nomen - interrogaverat, quibus vocibus redderem: *barre fixe et barres parallèles et film*.

Rursus, omnibus silentibus vocabulariis, haec ego dissero: *Barres ego iuga appello, quod bina iuga iungantur pueris ad artem gymnasticam, qui proinde ad iuga exerceant corpora. Posse etiam appellari censeo iugalia.*

Film est vox Anglicæ, neque quidquam significat, nisi laminam negativam artis photographicae. Iam igitur intelleges quid dicam: *movendas rei laminas conficere; movendis laminis rem ante oculos ponere, vel oculis videndam subicere.*

Dici etiam posse censeo: *Motum laminarum dare.*

Quodsi ista displiceant, sumamus ipsum vocabulum ut nascatur nobis: *filmus et rem filmare, et filmatio et filmatum redere et filmice aliquid depingere.*

Haec sunt quae subienda statui iudicio tuo, qui in Latiniore provincia quam ego editus, plus videoas in rebus similibus.

Sed hoc ad extremum oraverim, ne, tarditatem imitatus meam, in mensem quartum ableges responcionem, non quo maturiorem meritus ego sim, sed ne lectuentes socii tuo tam diu fraudentur munere. Vale.

III Kal. Februarias MCMLXXV.

EX ITALIS URBIBUS

De Sancto Petro in Bosco.

Est *Alla*, uti nosti, oppidum, quod ad *Palantium* priores vocabant, in agro Tirolensi et in ipsa Via Appia Augusta. Haud ita longe, a Longobardis est olim funditus excitatum exiguum eisdem sacrarium, *Sancto Petro in Bosco* dicatum. Quod et antiquitate venerandum, pretio-

sius utique nobis aestimatur, quoniam, etsi temporis iniuria squalidum, novisque etiam accessionibus est deturpatum, veterem tamen aetatis nobilitatem non amisit, nec ob ipsam hominum inscitiam. Est ei turris quadrata laterisque exstructa et pulchrior visu et satis temporis iactura servata, Ghibellinorum aetatem optime referens; cum arcubus rotundis, laquearibus portisque ad temporum rationem exactis.

In aedicula oblonga, rotunda quoque mensura, Servatoris imago colitur incolmis affabre et nimis aequo fortassis grandior, illis sed simillima quae passim Romae in hypogaeo sancti Callisti inveniuntur. Sed ipsi qui rem e limine salutarunt, optime noscitant Bizantium morem prae se ferre, atque ad saeculum sextum adsignandam esse cogitant. Re quidem vera, hanc ecclesiam cum vetustissima Sancti Pauli Basilica Ostiensi alii componunt, alii cum Vincentiana in Urbe apud tres fontes, alii denique cum ecclesia Principe Veronensem.

Id propemodum esset dicendum de eius origine. Historici enim acerrimis argumentis perhibent, aedem a Theodolinda Bavariae funditus fuisse constructam, in memoriam faustissimi eventus quum, a Francis effugiens, in hunc locum, cum Autari sponso primum convenerit. Namque Theodolinda, ut gratias Deo ageret quod a tam gravi vitae periculum evasisset, aediculam condidit et reliquis ditavit, quas a S. Gregorio Magno acceperat. Quam rem reliquiae, quae ibi devotissime asservantur, perspicue confirmant.

Ad quid haec humilis Sacrarii prolixior historia?

Olim enim, annis equidem multis transactis, peregrini a Germania Romam pedestres profecturi, hanc primum sacram Italiae regionem salutare debebant, et rerum antiquarum cupidine adlecti, hoc S. Petri sacellum ut patrium mira reli-

gione colebant. Nostra aetate, qui hac transit, nec iam ignotus tentari vias contendit, nec hostiles animos volutare, sed pronum modo ad pietatem pectus in Italiā gerit, paciferaeque manu ramum praetendit olivae.

J. B. F.

COLLOQUIA LATINA

Facultas varia petitur egrediendi schola¹

DISCIPULI, LUDIMAGISTER.

— Licetne, Magister bone, ut ego et patruelis meus eamus domum?

MAG. — Quid eo?

— Ut obviam occurramus patri nostro Lutetia reddituro sub vesperam.

MAG. — Cur iam nunc, tam cito?

— Mater domi nos opperitur ad hanc horam.

MAG. — Ipsa etiam procedet obviam?

— Ipsa et universa familia. Famuli praecurrent pedites. Nos rheda vehemur.

MAG. — Abi: sit iter felix et commodum.

— Commodum ut sit, subvereor.

MAG. — Quamobrem?

— Quia schola exeo, onustus ...

MAG. — Qua sarcina?

— Argumento scriptoris cras reddendo. O si hoc onere me levaveris!

MAG. — Quid polliceris mihi?

— Futurum ut sarciam hanc iacturam dupla deinde diligenter.

MAG. — Per me licet, sed videris, mihi fidem serves.

— Liberabo apud te fidem meam.

— Placet ne, Magister optime, mihi facere potestatem egrediendi schola?

MAG. — Quid causae est?

¹ Ex dialogis familiaribus ANTONII VAN TORRE. — Passim retractavit hodiernisque moribus aptavit I. F.

— Rure in urbem venit mater mea: condixit locum et tempus quo se conveniam.

MAG. — Quid istud opus est?

— Ut mater emat mihi libros necessarios. Rare in urbem venit; occupanda est mihi occasio.

MAG. — Affer mihi a matre testimonium in crastinam diem.

— Non novit mater scribere.

MAG. — Igitur testem adducas tecum.

— Id curabo: numquid aliud vis?

MAG. — Ut meis verbis officiose matrem salutes.

— Hora undecima fiet sacrum funebre anniversarium pro avo meo: iussit me pater interesse: placetne Magistro ut eam? Iam imminet undecima.

MAG. — Quanam in aede sacra iusta haec fient?

— In S. Nicolai.

MAG. — Missum te faciam hac lege, ut pomeridianas preelectiones firmius imprimas memoriae.

— Callebo ad unguem.

— Emitto sanguinem e naribus: placentne exam schola?

MAG. — Exi, et lava ad proximum fontem aut antliam.

— Licebitne mihi egredi schola empurus chartam et calamos?

MAG. — Quo?... Iam excipendum est argumentum scribendi.

— Est officina h̄c in proximo; e regione gymnasii.

MAG. — Propera.

— Illic sum atque h̄c sum.

MAG. — Libenter quotidie exiretis e schola sexies. Non patiar. Prospicite quibus rebus opus sit ante scholae initium.

PRO IUNIORIBUS

Parvum antibarbarum.¹

In sensatus - A mente consilioque deductus; Animo non valens; Neque mente neque sermone constans.

Insignire - Ornare; Notare; Distinguere.²

Insitare - Arborem inserere (ex. gr. surculis - calamis - ex piro - ex malo).

Insolentia - Procacitas; Petulantia; Protervitas; Immoderatio.³

Insolite - Praeter (Extra) morem; Non ex communi consuetudine: Non ad aliorum exemplum (Non aliorum exemplo); Non ut mos est; Extra quotidianum usum; Sic, ut nihil magis (ut nihil supra; ut nihil ultra; ut nihil simile; ut nihil aequale sit; ut nihil par esse possit; ut eius generis nihil sit).

In somnio - Per quietem; In somniis.

In specie - Speciatim; Sigillatim; Nominatim.

Inspector - Curator (ex. gr. Valentinius)

Inspiratio - Afflatus (Instinctus) diuinus; - *Inspiratus* Afflatus (Instinctu) diuino perclusus (tactus).

Instabilis (vita, fortuna) - Varia et commutabilis vitae ratio; Vaga volubilisque fortuna (vicissitudo).

Instructio - Institutio.

Instructor - Doctor; Exercitator.⁴

¹ Cfr. fasc. sup.

² Verum bene adhibentur: *Insignitus* - *Insignite*.

³ Itaque *Insolens homo*; Homo protervus (petulans; procas). Et etiam: Homo audax (temerarius; elatus; natura ferox) - Homo immani acerbae natura (furore atque amentia) incensus; Naturae truculentus; Eo semper contendens quo furor rapit; Omnis immoderatione affluens; Eo procacitatis progressus, ut . .; Homo plenus fastus (superbiae et contumeliae). - *Insolenter*: Superbe; Arroganter; Petulanter; Immoderate.

⁴ Exempla: Doctor campi; sagittariorum; cohortis - Exercitator equitum.

Intarsium (exsequi) Segmentarium facitare; Opus facere segmentatum (tessellatum).

Intellectus - Ratio; Intelligentia.

Intentio - Mens; Consilium; Animus; Propositum.

Intentum (habere, obtinere) - Propositorum assequi (tenere); Votorum summam (apicem) adipisci; Optata nancisci (obtinere; attingere; pertingere; impetrare; inventire; reperire; acquirere; sibi comparare); Alicui optata obtinere (contingere); Optatis frui (potiri); Optatorum compotem fieri; Rem ad alicuius voluntatem fluere; Rem ex animo (voluntate) alicuius procedere; Aliquid alicui e sententia cedere.

- *Res (Negotium) iuxta intentum meum successit*: Res cecidit (processit; evasit) ut expetebam; Eum exitum res habuit (sortita est; invenit; nacta est) quem ex optabam (volebam).

Intercedere (pro aliquo) - Deprecari (Supplicare) pro aliquo.⁴

Interdictum - Interdictio Sacrorum; Pontificia divinorum interdictio.²

Interficere se - Manum sibi inferre; Se interimere; Mortem sibi consciscere; Se morte mulctare.

Interfectio - Caedes; Occisio.

Intersector - Percussor; Sicarius; Parcida.

Interlocutores - Qui inter se colloquuntur - *Dramaticae actionis interlocutores*: Dramatis (Fabulae) personae; Qui in fabulis loquentes inducuntur.

(*Ad proximum numerum*).

I. F.

¹ Itaque *Intercessor* - Deprecator; *Intercessio* - Deprecatio.

² Itaque: Urbem interdictione sacrorum punire; Civitatem divinis interdicere; (Sacrorum aditu et auditu prohibere); Urbana tempia Pontificia interdictione afficere (ferire; mulctare)! - Civitas Pontificia interdictione mulctata (affecta; perculta; divinorum usu privata; sacris interdicta). - *Interdictum tollere*: Sacerdotibus rursum sacris operandi ius facere.

ANNALES

Pecuniarius foederatarum in Europa nationum conventus.

Dum indictio conventus exspectatur, qui de alieno singularum nationum aere sit, Lutetiae Parisiorum congregati sunt foederatarum in Europa civitatum legati, ut communis pecuniarias res pertractarent; praesertim rationes acceptorum et expensarum de Ruhris occupatione, et distributio solutae primum a Germanis pecuniae, iuxta Darvesi pecuniarium prospectum; utque et de Septentrionalis Americae Civitatum foederatarum petitione disputarent ad eidem distributioni participandum; cui quidem petitioni Foederatae in Europa Civitates non multum favent, quod America cum Germania separatim de sua refectione egerit. Vicissim Anglia in dies maiora exigere videtur. Dictant enim sibi ipsam repetere a Germania et a Gallia, ab Italia et a Belgica integrum summam quam Americae ipsa debet, nec ullam rationem habere sese velle de quovis Germanorum solvendae pecuniae defectu. Si vero in hisce Foederatae Europeae civitates uno animo minime apparent, in unum tamen consenserunt, ut ab Coloniae Agripplae regionis occupatione haudquaquam recederent, quo Germaniam punirent, quia Versaliensibus pactionibus de deponendis armis non obtemperaverit; quod Germania omnino negat.

* * *

In Germania novum rei publicae gubernium constitutum.

Negat per novum Cancellarium suum, Luther, qui tandem administratorum collegium componere valuit, collegas deligens hinc ex « nationalistarum » parte, inde

ex viris in singulis rebus peritis. Quamquam eius verba rigida non satis pluribus visa sunt, ita ut iam praenuncient ipsum in munere suo non diutius permansurum.

* * *

Galici gubernii intemperantia.

Idem et de Herriot, Galici gubernii praeside, videbatur; praesertim quum multa pervertens multaque falso prorsus machinatus, in Summum Christianorum Pontificem acerrime saeviit, ut legatio apud Apostolicam Sedem supprimeretur; eoque magis tum videbatur, quum ei vehementer obstitit Briandus ille, qui renovandae eiusdem legationis auctor fuit. Verum, quum ad suffragia ventum est, haec favorabilia Herriot cessere. Quid inde? . .

Ne Gallorum populum cum hisce nautis confundamus; vere equidem nautae, qui in periculo Superos invocant; eo remoto, vituperio et contumeliis afficiunt!

* * *

Ex Mauritania.

Ex Mauritania magni momenti nuncius allatus est: Abd el Krim, « Riffanorum » dux, vicit atque ad deditonem coegit Raisulium, Gebularum caput, quem « Hispaniae instrumentum » in Mauritiana habebatur. Addunt ipsum Abd el Krim posuisse foedus, ut coniunctis viribus, ambo contra Hispaniam procederent... Quidquid fuerit, certe Raisulius captivus factus est.

* * *

Regalis luctus.

Monachii, in Bavaria, quatuor super octoginta annos nata, supremum obiit diem Maria Sophia e Bavaria regia stirpe princeps foemina, vidua Francisci II, Neapolitanorum regum ultimi.

Kalendas Februariis MCMXXV.

POPLICOLA.

VACUI TEMPORIS HORA

Planetici facinoris, de quo hodie sermonem facere constitui, auctorem primum volunt Iulium Verne, foecundissimum illum virum, qui tot tantaque sua mente concepit, quae tum somnia et vanae species auctori ipsi viderentur; nunc vero re et actu admiramur effecta. Ipse enim in notissima commenticia fabula sua cogitatione finxit **tormenti bellici ictum a terra ad lunam**, quum tamen ne suspicaretur quidem aliquem esse posse, qui eum ut serio dicentem assumeret. Ex adverso, de rei possibilitate longe lateque est disceptatum: consilia lata sunt, et praevisum, diem fore, in quo omnia ad terrestris solidis iter in promptu esse praedicarentur.

Atqui, si nuncis ex Americis advenientibus credendum est, fortunatum illud tempus adventat: Goddardus quidam doctor affirmat sese proxime ad iactum processurum giganteae torpedinis a se ita constructae, ut facile terrae nostrae satellitem consequatur.

Tormentum huiusmodi, a peculiari machina emissum, terram relinquet initiali velocitate chilometrorum undecim pro singulis momentis secundis, ut vulgo nuncupantur: motus servabitur per multorum *explosivorum* - (novis rebus non verba!) - conflagrationem, quae, per distributionem mechanice factam, successive incendentur. Quum novi huius generis fatus in regionem intersidereorum spatiorum sic per venerit, atque a terrae attractu liber evaserit, tum per inertiae vim iter suum prosequetur.

Hac ratione lunarem gravitationis campum attinget, et acceleratu motu cadet: non tamen prius quam magna magnesia moles, in eo inclusa, exusta fuerit, tam vividam lucem efficiens, quam doctori clarissimo ex telescopio suo fas sit videre. Cui quidem fistulae post diem circiter cum

dimidio oculos is applicabit; non enim tempus minus necesse torpedinis itineri erit.

Addidit Goddardus, si bene successerit experimentum, sese illud iteraturum; neque iterum in Lunam, sed in Martem. Heu! Num igitur is cogitavit illius planetae incolas, quos pro certo existere dicunt, tanta humanitate et scientia praeditos esse posse, ut sese teneri autument par pari, nisi maiora nobis referre?... Tum hercle! nos felices!...

* *

Goddardiana machina in mentem mihi revocavit, quod **de incendiaria bolide** quondam legi in Indorum historia a P. Maefeo exarata. Iuvat repetere, ut saltem comparatio perspiciatur inter huiusmodi instrumenta prima atque elementaria, et ea quae hodiernus, quem dicunt, progressus adduxit. Quid autem in posterum?... Atque utinam sideribus inhospitibus servetur!

« Nihil Indos - ita ille - aeque terrebatur, atque incendiariae bolides, quod est inventum huiusmodi. Ollam ex argilla semicorta, quod facilis deinde rumpatur, circumdati ansulis tribus quattuorve, sulphureo compleat pulvere, et osculum diligenter obturant. Tum ad eas ansulas igniti funiculi, e gossipio, vel stupa alligantur. Ubi ad coniectum eius teli ventum est, contorta brachiis illa repente diffringitur et simul arreptis e somite adalligato favillis, ingenti circumstantium damno, flammam edit inevitabilem. Quod missilium genus in praeliis dumtaxat navalibus primo usitatum; ad terrestria quoque certamina existibili commento deinde translatum est ».

* *

Sed iam terrificis argumentis relictis, **SUBALPINI nostri Gallum monentem** audiamus:

Monere pergo Gallus semper homines.
In mediis noctu moror altibus,
In ipsis glorior versari interdiu.

Omnem diu lustro diligenter aream,
Et cunctos oculis angulos visito.
Elatius caput gero cum superbia;
Nunc sinistrorum, nunc dextrorum tueor,
Cuncta sint sursum, vel ad terram posita.
Minaces audio si voces asperas,
Gallinas cerno vel decertantes simul,
Adcurro ad pugnam furenter gracidans,
Meumque mussitans *car car* ferociter.
Alis percutio terram terrificus,
Meisque pacem refero beneficam.
Avis comparet rapax si per aërem,
Eum primus oculis cerno perspicuis,
Et fusos garrulus pullos admoneo,
Ut certum vitent exitium proximum.
Noctu sto vigilans in gallinario,
Mea et do fidem pullis praesentia,
Quam laetus integro voce saepissime.
Pater sic morem, quem natura prosequor,
Gerat, instructus qui divinis monitis.
Domi suis semper intersit subditis,
Ipsem praesens moretur et diligens.
Absentis alter admodum vicem gerat;
Domi sint vel foris quā vivant resciat.
Diebus festis vel profestis vigilet,
Ipsis in ludis, cunctis et laboribus.
Rixas avertet omnes et discordias:
Cuncta prohibebit pater pericula.
Ita ego Gallus patres monere soleo.

* *

Iocosa.

Tuccius in schola.

MAGISTER. - Esto igitur, discipuli: vestri enim libri sunt vestra arma! - Ecquis vestrum veritatem sententiae huius mibi declarabit?

Discipuli omnes tacent.

- Nemo igitur intelligit curnam libri arma vestra dicendi sint?

Tuccius. - Ah! Quia libri sunt iaculi primi, quos alius in alium coniicimus, quum rixamur!

Magister simulatoris mores explicavit, deinde ut certior fiat, discipulos vel bardos lectionem suam intellexisse, a Tuccio quaerit ut exemplum aliquod simulatoris enunciaret.

Tum ille, parumper meditatus: - Puer qui scholam laeto vultu ingredietur!

* *

Aenigmata.

I.

Tota, volat per aquas. Truncor si vertice,
[mellis
Dona dabo moriens: aëra possideo.
Bis me si minuis, tua quae sit redde voluntas.

Sed cum ter minuar, lector, abire voles.

II.

Garrula sum volucris. Frontem mihi sigmate
[adauge:
Maturae segetis culmina summa nota.

Aenigmata in superiore fasciculo proposita his respondent: 1) *Nox, Nix, Nex, Nux*; 2) [vulgo *Rebus*]: *Latet anguis in herba.*

IOSFOR.

FRANCISCUS XAV. REUSS

Dum hic commentarii numerus sub prelo est, die XIII mens. Februarii MCMXXV, **P. Franciscus Xaverius Reuss**, qui paucos ante dies nos inviserat, carmen oblaturus Pio PP. XI dicatum, quo prima huius fasciculi pagina honestatur, improviso impetu diabeticci morbi, qui iam diu eius vitae insidiabatur, fato concessit.

Virum paeclarum, non tam amicum quam magistrum nobis observandissimum, itemque latinarum litterarum benemerentissimum, debito honoris tributo in proximo numero prosequemur; hodie eius mortis nuncium *Almae Romae* sociis et lectoribus cum lacrimis referentes, ut animae candidissimae iusta nobiscum et ipsi persolvant etiam atque etiam efflagitamus.

I. F.

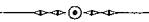
Dr. JOSEPHUS FORNARI, Moderator, Sponsor.

ROMAE. - TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS.

PANCRATIUS

| 2

Actio dramatica FRANCISCI WIELAND – (Latine redditum Andr. Haberl)

TERTULL. (*abnuens*): Apage aniles fabulas! Urbis sum ego praefectus. Utrum gladius plus valeat an virga divinatoria, patebit. Ecce tibi Maximiani litteras, quibus in Christianos mors et pernicies...

CORV. Opipare! Da, pater!

TERTULL. Placide, fili, et considerate! An tu es oblitus hoc genus multos iam annos igne, gladio, tormento impugnatum nobis ludibrio ex proprio sanguine reparari semper atque restitui? Adhuc semel pro veterum cultu deorum voce, scripto, dolo, ferro pugnabimus: victi si erimus, deorum simul religio devicta erit (*Post moram severe*): Sed age, postremum conabimur!

CORV. Ego certe in re ista valde utilis esse possum. Quaedam enim mihi cum manu impia necessitudo est.

TERTULL. Corvine!

CORV. Inteream, ni adolescentulus quidam ex isto est grege!

TERTULL. Quis ille est?

CORV. Ludum frequentamus una, odique dudum, quippe qui tam absurde semper se gerat. Veri amantissimus – nam veri se ferri studio dictitat – saepe nobis turbavit iocula. Se nolle, prouti nobis lubuisse, mentiri, hoc probe teneo.

TERTULL. An idem nuper manum dedit mendaci homini, qui eum, uti a te accepi, turpi consecutatus erat convicio?

CORV. Et gentem dedecoraverat suam! Quis credat illius in venis aliquam esse stillam maiorum sanguinis?

TERTULL. Quod illi nomen?

CORV. Nobilissimae gentis Romanorum extrema proles est. Is Christianos semper adiuvat: is verbis et exemplis fortia excitat. Qui simul ac ceciderit, firmissimum illorum iacebit praesidium.

TERTULL. (*impatiens*). Quin tu, quis sit, eloqueris?

CORV. Pancretius.

TERTULL. Pancretium Christianum tu dicis?

CORV. Certamque praedam meam. Possum iurare ego, eum adorare crucem.

TERTULL. Num et confirmare?

CORV. Bene spera, siquidem etiam documenta investigabo. (*Voce submissa*): Dudum ego verti oculos in quendam, quem quidem ego suspicor esse Christianum, sed nomine tantum, quum tranquillitate careat, careat modestia, qua Christianos dignoscas illico. Eum mihi videor, facile flexurus, per hunc ad cruem viam inventurus.

TERTULL. Miror, Corvine, tuam sagacitatem. Permagno hercle patriae eris commodo! (*Submissa voce*): Et imperator remunerabitur! Me iussit modo fortes deligere adolescentes, qui me in perquirendis Christianis adiuvarent. Num meliorem te invenero? (*Porrigit litteras*). Haec facultas est. Semper fer tecum! Huius tibi licebit vocibus quicunque suspicionem moveat, comprehendere, licebit nomine imperatoris adsciscere, quantum tibi visum erit, militum. Hac ipsa nocte imperatoris litteras ad forum perfer! Omnibus fixum documento sit; sed curabis, ne intereat. Quod si ignavum istum convenienti sit copia etiam hodie cum eo colloquere!

CORV. Id certum est, pater, conventurum, qui hacce incedat quotidianie.

TERTULL. Ergo etiam hodie tende insidias! Procrastinare res est periculi plena. (*Abit*).

CORV. Tandem dies venit ulciscendi! Non minus, hercle, quam arenae bestiae sanguinem sitit meus animus, sanguinem tuum, scilicet! (*Acrius*): Impure simulator! Per me Christianis esse liceat omnibus et suo liceat arbitratu! Te, te solum execror, nec conquestram, dum ad pedes abiectus meos palpitans labores spiritu. Attat, ipsum video; ultionem meam sentiat!

(*Ad proximum numerum*).